

УДК 005:378

DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.25-22>

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ

NECESSITY OF APPLICATION OF MODERN MANAGEMENT METHODS IN THE EDUCATIONAL FIELD

Бінерт О.В.

кандидат економічних наук,
в. о. доцента кафедри менеджменту імені професора Є. В. Храпливого,
Львівський національний аграрний університет

Балаш Л.Я.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту імені професора Є. В. Храпливого,
Львівський національний аграрний університет

Кулина С.Б.

студентка,
Львівський національний аграрний університет

Binert Olesya

Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor the Department of
Management named after Prof. E.V. Hraplyvyy
Lviv National Agrarian University

Balash Lilia

Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor the Department of
Management named after Prof. V. Hraplyvyy
Lviv National Agrarian University

Kulina Sofia

Student,
Lviv National Agrarian University

Зазначено, що ключовою проблемою сучасного керівництва стала необхідність застосування удосконалених та нових методів управління в освітній сфері. У статті наведено характеристики справжнього менеджера освіти, який, враховуючи особливості управлінської діяльності, успішно здійснює як організаційну, так і педагогічну діяльність. Продемонстровано, як батьки оцінюють якість освітніх послуг у державній школі, де зараз навчається їхня дитина. Розглянуто приклад директора однієї з українських шкіл, що вже багато років виступає за європейську орієнтацію і втілює нові ідеї та методи управління в галузі освіти. Охарактеризовано й проаналізовано роботу в Опорному закладі освіти, наведено різні приклади щодо ефективної діяльності керівництва школи. Також доведено, що модернізованим освітнім менеджером є той, хто вміє поєднувати свої навички, цілі в сучасних умовах задля реалізації та забезпечення якості управління.

Ключові слова: управління, менеджмент, менеджер освіти, методи управління, «подвійний» предмет праці, event-менеджмент, керівник, школа 3.0, європейська орієнтація.

Отмечено, что ключевой проблемой современного руководства стала необходимость применения усовершенствованных и новых методов управления в сфере образования. В статье представлена характеристика настоящего менеджера образования, который, учитывая особенности управленческой деятельности, успешно осуществляет как организационную, так и педагогическую деятельность. Продемонстрировано, как родители оценивают качество образовательных услуг в государственной школе, где учится их ребенок. Рассмотрен пример директора одной из украинских школ, которая уже много

лет выступает за европейскую ориентацию и воплощает новые идеи и методы управления в области образования. Охарактеризована и проанализирована работа в опорном учебном заведении, приведены различные примеры по эффективной деятельности руководства школы. Также доказано, что модернизированным образовательным менеджером является тот, кто умеет совмещать свои навыки, цели в современных условиях для реализации и обеспечения качества управления.

Ключевые слова: управление, менеджмент, менеджер образования, методы управления, «двойной» предмет труда, event-менеджмент, руководитель, школа 3.0, европейская ориентация.

It is noted that the key problem of modern management was the need to apply improved and new methods of management in the educational sphere. The article presents the characteristics of a true education manager, who, taking into account the peculiarities of management activities, successfully carries out both organizational and pedagogical activities. The work in the Supporting Education Institution is described and analyzed, and various examples of effective management of the school are given. It is a general secondary education institution, which has a convenient location for transportation of children from other settlements, is provided with qualified pedagogical staff, has a modern material and technical and educational and methodological base and is able to provide at the proper level of obtaining specialized education. It is also noted that in the modern management environment, in the field of education, the modernization of approaches to communication with employees of the educational unit, students or students, as well as their parents is an important place. We are aiming to find out how to implement all the suggestions for improving the quality of education and the status of secondary schools. It was shown how parents evaluate the quality of educational services in a public school where their child is currently enrolled. The example of the principal of one of the Ukrainian schools is considered, which for many years stands for European orientation and embodies new ideas and methods of management in the field of education. It has also been proven that a modernized educational manager is one who is able to combine his/her skills, goals in today's context, to implement and ensure quality management. In the process of research used general and special methods of scientific research: abstract-logical – with theoretical generalizations and the formation of conclusions; observation – when collecting data on the manager's professional qualifications; static-economic – when processing a common data array; graphic – for a visual illustration of the investigated processes, phenomena and systemic method.

Key words: management, management, education manager, management methods, “dual” subject matter, event management, manager, school 3.0, European orientation.

Постановка проблеми. Протягом багатьох років управління в освітній сфері змінювалося, доповнювалося і вдосконалювалося. Ще перед тим, як з'явилося поняття «менеджер освіти», існувала потреба у керівництві саме в цій галузі. З часом виникало багато суспільних потреб, що призвело до створення проблем в освітній діяльності, вирішенням яких став управлінський працівник. Він, використавши всі свої знання, вміння та навички, створив цілу систему, або, як зараз прийнято називати, управлінський підрозділ, координував усі дії та завдання для досягнення комфортного та успішного навчання для своїх учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми управління в галузі освіти щодо «подвійного предмета праці» та європейської орієнтації керівників освітніх закладів розглядають у своїх працях В. Громовий, Є. Клімов та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Незважаючи на значні обсяги теоретичних та практичних досліджень, можна зазначити, що питання застосування нових методів управління в освітній сфері все ще актуальне і не розкрито. Сучасні умови дають можливість удосконалити роботу, втілювати нові креативні ідеї, роблячи найбільший акцент на якості виконання і навчання. Тому поза увагою не можемо залишити явний приклад реалізації сучасних методів управління в освіті.

Формування цілей статті. Цілями статті є дослідження й аналіз проблем та перспектив реалізації сучасного підходу до методів управління в освітній сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні поряд із поняттям «управління» до нашого словникового запасу увійшов термін «менеджмент». Поняття «управління» та «менеджмент» за своїм змістом тотожні, їх розглядають як слова-синоніми.

Управління – свідомо, цілеспрямована дія людей на суспільну систему загалом або на окремі її ланки (сфери суспільного життя, галузі економіки, підприємства, колективи), що забезпечує їхнє оптимальне функціонування і розвиток на основі використання властивих суспільству об'єктивних закономірностей розвитку [5]. Також управління спрямоване на розроблення і виконання рішень, на здійснення поточного, проміжного і підсумкового контролю і на отримання релевантної інформації.

Саме поняття «менеджер» є дуже широким, часто його неможливо описати, і лише поставивши в певні межі, можна зрозуміти суть. Як мистецтво управління чи керування розуміння менеджменту ґрунтується на тому, що всі організації є досить складними соціально-технічними системами, на їхнє функціонування впливають як зовнішні, так і внутрішні змінні середовища. Люди, безперечно, є основним фактором, враховувати який потрібно не лише для викорис-

тання наукового підходу, але й для мистецтва його застосування в конкретних становищах і ситуаціях. Оскільки персонал має свою специфічну, своєрідну систему цінностей, то керівництво повинне постійно взаємодіяти зі своїми підлеглими і створювати певні умови для якнайповнішого розкриття їхнього потенціалу.

Окрім названих понять, з іншого боку, «менеджмент» ми можемо характеризувати як функцію, навчальну дисципліну, професію і галузь наукового дослідження, і це поняття розглядається і трактується по-різному.

Зрозумівши суть, хто такі менеджери й управлінці, можна визначити і сформулювати ці поняття. Отже, проаналізувавши, можемо говорити, що в основі менеджменту лежить процес на результат, тому часто його розглядають і як вид професійної діяльності.

Директор, керівник групи, президент компанії, начальник, завідувач – усі ці слова позначають посади. А люди, які обіймають їх, можуть бути об'єднані загальним поняттям «менеджер». Хто ж такий керівник нового типу – менеджер освіти, який вдосконалює управлінський процес у нинішніх школах?

Менеджер освіти – це професійний керівник освіти, який здобув спеціальну підготовку. Враховуючи особливості управлінської діяльності, він має здійснювати як організаторську, так і педагогічну діяльність.

Управлінська діяльність, за влучним визначенням Є.О. Клімова, має «подвійний» предмет праці: керівник мусить бути і хорошим організатором, і хорошим спеціалістом [3]. Це особливо важливо для управління середньої освітою, коли директору школи або завідувачу районного відділу освіти треба бути водночас і прекрасним організатором, і прекрасним учителем-педагогом, а саме знати свій предмет, уміти комунікувати з учителями, співпрацювати, любити дітей, вміти встановлювати контакт із ними тощо.

У сучасних умовах управління у сфері освіти важливе місце займає модернізація підходів щодо комунікацій із працівниками навчального підрозділу, школярами або студентами, а також їхніми батьками. Впровадження нових, модерних ідей, забезпечення їхньої реалізації та вдосконалення, залучення колег до підтримки планів вважається, на думку автора, успішним методом управління. Виходячи з цього, можна розглянути такі поняття.

Методи управління – це сукупність способів і прийомів впливу на колектив працівників та окремих виконавців із метою досягнення встановлених цілей [4]. За їхньою допомогою орган управління впливає на окремих працівників і підприємство (у нашому разі навчальний заклад) загалом.

Кожен керівник повинен мати свою методологію і власний управлінський підхід до підлеглих. Сучасні умови дають можливість удосконалити

роботу, втілювати нові ідеї, роблячи найбільший акцент на якості виконання.

Розглядаючи управління у розрізі освіти, ставимо за мету проаналізувати та з'ясувати, як втілити всі пропозиції щодо покращення якості навчання та стану середніх загальноосвітніх навчальних закладів.

Соціологічне дослідження, проведене агенцією «Фама», у 2018 році зафіксувало, що лише 12% батьків позитивно оцінюють якість освітніх послуг у державній школі, де зараз навчається їхня дитина.

Нині в Україні у більшості шкіл сформувалася думка за радянський тип event-менеджменту [1] чи сучасний простір ціннісного орієнтування.

Щоб визначити свій тип, достатньо всього лише відповісти на декілька запитань:

1. Для кого проводяться «виховні заходи» в школі (для дітей, чи «для галочки»)?
2. Чи поширена радянська практика «репетиційної педагогіки» та добровільно-примусової організації «культурно-масових заходів»?
3. Аналіз планів: заорганізованість чи принцип «розумної достатності»?
4. Чи є грамотний шоу-менеджмент на рівні школи?
5. Чи є так звані «псевдоподії» (надумані «акції», «свята без свята» тощо)?

6. Яким є стиль спілкування під час «заходів»? Завдання, яке ставиться перед керівником, полягає у правильному виборі цінностей. Воно проходить у трьох стадіях:

Стадія 1. Вибір загальних цінностей (вироблення спільного переліку цінностей).

Стадія 2. Утвердження загальних цінностей (викорінення негативних стереотипів, утвердження адекватного розуміння вибраних загальних цінностей тощо).

Стадія 3. Впровадження управління, заснованого на цінностях (прийняття рішень на основі загальноприйнятих цінностей, усвідомлення кожним співробітником, що від нього і саме від нього залежить процес упровадження такого типу управління тощо).

Джек Ма, китайський підприємець, засновник і голова ради директорів компанії Alibaba Group, говорить: «Щоб керувати розумними людьми, ви повинні використовувати культуру і систему цінностей, щоб вони вірили в те, що роблять. Управляти дурними людьми можна за допомогою правил і паперової роботи». Отже, для реалізації цього необхідно впроваджувати зміни, інвестувати час і зусилля у подальші дії, робити управлінські висновки та започаткувати практику постановки цілей із покращення якості, реалізовувати програми професійного розвитку педагогічного персоналу та перебувати в постійному режимі покращення якості.

Європейська орієнтація – це те, що вже є давно сформованим освітнім ідеалом: не треба рівнятися на місцеві «вимоги», слід завжди планувати розвиток шкіл у контексті світу, який

став «глобальним селом». Нашій освіті вкрай потрібен модерн, бо загалом для успіху країні потрібна реіндустріалізація та залучення нових та високих технологій.

Директор школи ніде у світі не є «господарником», він є менеджером освіти високого рівня. Звертаємо увагу на той факт, що в англійських країнах навіть назва посади це підкреслює. У США директора школи називають principal (від лат. principalis – перший, головний), а у Великобританії – headmaster or headmistress [2].

Щоб підтвердити власні висновки, думки та пропозиції, буде влучно доповнити їх прикладом із життя. Так, Жовтанецький опорний ЗЗСО без перебільшень став найбільш відомою школою у Львівській області, а то й в Україні завдяки тим змінам, які впровадила директор – Королева Жанна Вікторівна. За освітою вона вчителька початкових класів. Живучи в Італії, закінчила лицей за програмою «комп'ютерний користувач», а в Україні – курси. І нині має кілька годин інформатики. Школа, як каже Жанна, її стихія.

Щоб покращити усю систему, вона модернізувала проведення батьківських зборів, педрад, створила за допомогою благодійного фінансування лінгафонний кабінет, також є лаунж-зона із книжками. Підтримала ініціативу учнів для створення тренажерного залу, облаштувала шкільні коридори тенісними столами, до списку оновлень належить і зал карате, повністю оновлений як інтер'єр, так і екстер'єр школи, активно діє учнівське самоврядування, і це не повний перелік усього, що було запроваджено від початку роботи директором цього закладу.

Лінгафонний кабінет, за її словами, дуже допомагає учням у підготовці до проходження аудіювання з англійської мови. Ідея виникла, коли директорка побачила, що учні до такого виду завдань не готові. Вони губилися і не могли сконцентруватися на ЗНО. У середньому на такий кабінет треба пів мільйона. З коштів, які виділили на опорну школу, закупили різну техніку: інтерактивну дошку, проектор, ноутбуки і навушники. А учнівське самоврядування вирішило написати листа підприємцям, аби вони допомогли з меблями. «Вони написали листа і прийшли до мене, ми разом його змінили, я пояснила, як має бути. Що перша частина – це аргументація, друга – що вже зроблено, третя – мотивація», – пояснює директорка.

Учні також, організувавшись, назбирали суму, якої вистачило на електрику та жалюзі. Тоді діти подякували спонсорам у Facebook, а директорка поширила цей допис. Наступного дня до школи зателефонував чоловік, який працює у благодійному фонді. Вони допомогли закупити меблі, які вибрали діти. До кінця року кабінет запрацює на повну.

У школі також працює проект «Школа 3.0» від «Про.Світ». Учителі активно співпрацюють із батьками та впроваджують ідею організації

школи повного дня та учнівського самоврядування. Окрім цього, вчитель тут навчає клас не чотири роки підряд, а протягом двох років. Це для того, щоб діти розуміли, що ми живемо в час змін, і треба вміти адаптуватися до інших людей, бо дитина показує себе з різними вчителями по-різному.

Коли директорка вперше проводила загальношкільні батьківські збори, було 29 батьків. Востаннє – 100 крісел не вистачило. Батьків цікавило те, що на зборах проводять тренінги на різні теми, показують відео, обговорюють цікаві факти і питання. Зокрема, піднімаються питання насильства у сім'ї, співпраці батьків зі школою та багато інших. Партнерство зі школою Жанна пояснює на прикладі батьківства. «Велике значення має, коли вчитель – друг, а це важливо хвалити школярів, – каже Жанна. – Кожен із нас у душі залишається дитиною, яка хоче почути добре слово». Вона наголошує вчителям й батькам, що школа – дружня. Тут дитина має себе почувати в повній безпеці, вона має хотіти йти до школи з великим задоволенням, розуміти, що тут на неї не кричатимуть, її вислухають і підкажуть, як поступити в тій чи іншій ситуації.

Ще перед ухваленням Закону «Про освіту» директор, учителі й батьки бурхливо обговорювали його. Це проходило у вигляді конкурсів, вікторин та дебатів.

Зараз педради відбуваються в ігровій формі (такий вид педрад було погоджено з працівниками школи), де кожен має можливість висловити свою думку, запропонувати якусь нову ідею, поділитися досвідом із колегами та засвоїти щось нове, цікаве для себе як педагога, щоб потім під час навчального процесу проявити свій професіоналізм. Жанна Вікторівна також координує роботу філій, адже ця школа є опорним закладом.

Як зазначено в ЗУ «Про освіту» від 05.09.2017, Опорний заклад – це заклад загальної середньої освіти, що має зручне розташування для підвезення дітей з інших населених пунктів, забезпечений кваліфікованими педагогічними кадрами, має сучасну матеріально-технічну і навчально-методичну базу та спроможний забезпечувати на належному рівні здобуття профільної освіти.

Маючи досвід керівника навчального закладу, важливо розуміти, що школи мають змагатися не одна з одною, а самі з собою, рухатися наввипередки із власною тінню.

За словами Івана Осадчого, заклад освіти в односторонньому порядку не може надати школяреві відповідний рівень освіти, якщо той відмовляється спожити надану йому освітню послугу, здійснюючи навчальну діяльність, незалежно від якості освітньої послуги.

Ніл де Грас Тайсон зазначив, що коли учні обманюють на іспитах, це відбувається тому, що наша шкільна система цінує оцінки більше, ніж

учні цінують навчання. Тому основною ціллю, яку ставить собі директорка, є те, щоб учні хотіли вчитися і кожного дня повертатися саме у цю школу. Коли дитина приходять додому і розповідає батькам із захопленням про те, що вона цікаво навчилася, що побачила, що найбільше запам'яталося, а після випуску каже, що не хоче покидати цю школу, це задає їй мотивацію для того, щоби продовжувати розвивати і вдосконалювати ідеї.

Висновки із цього дослідження. Отже, сучасний керівник в освітній сфері повинен визначити свою методологію управління, сформулювати свої цілі, ідеї та донести їх до підлеглих. Він не повинен зупинятися на радянському типі event-менеджменту, а підтримати сучасний простір ціннісного орієнтування. Повинен прислухатися до думок інших та враховувати те, які методи потрібно застосувати для покращення якості навчання. На прикладі однієї з модернізованих українських шкіл видно, як можна реалізувати інновації та сучасними методами сформувати навчальну систему, яка ґрунтується на дружніх

відносинах у колективі вчителів та відносинах «учитель-друг» для своїх учнів. Тому справжній сучасний освітній управлінець – це той, хто вміє поєднати усі свої навички, ідеї в сучасних умовах та реаліях задля реалізації та забезпечення якості навчання.

Згідно з проведеними дослідженнями та аналізом діяльності освітнього закладу, можемо дійти висновку, що менеджер освіти – це освітній лідер, високого рівня професіонал, талановитий організатор педагогічної взаємодії, що володіє креативними, творчими й організаторськими здібностями, наділений владними повноваженнями з боку держави, професійно керує педагогічним колективом відповідно до цілі й місії освітніх програм, вимог, критеріїв та стандартів, забезпечує конкурентноздатність освіти, здійснює моніторинг внутрішнього і зовнішнього педагогічного середовища, проводить маркетинг освітніх послуг, налагоджує ефективні зв'язки з громадськістю, як креативна особистість займається впровадженням інновацій у практику діяльності закладу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Громовий В. «Виховна робота» та радянський тип event-менеджменту. Освітня політика: веб-сайт. URL: <http://education-ua.org/ru/articles/915-likvidovuem-marazmi-v-shkilnij-osviti-marazm-23-vikhovna-robotata-radyanskij-tip-event-menedzhmentu> (Дата звернення : 01.03.2017).
2. Громовий В. Директор школи в Україні: господарник чи лідер змін? URL: <https://mrpl.city/blogs/view/direktor-shkoli-v-ukraini-gospodarnik-chi-lider-zmin/> (Дата звернення : 27.03.2017)
3. Клімов Є.О. Психологія професійного самовизначення: навч. посібник для студ. вищ. пед. навч. закладів. М.: Видавничий центр «Академія», 2004. 300 с.
4. Методи управління: сутність, різновиди, взаємозв'язок функцій та методів. Освіта UA: веб-сайт. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/management/13806/> (Дата звернення: 05.10.2019)
5. Поняття управління, державного управління, політичного керівництва. Studies.in.ua: веб-сайт. URL: <http://studies.in.ua/polit-men-shpora/2612-ponyattya-upravlnnya-derzhavnogo-upravlnnya-poltichnogo-kervnictva.html> (Дата звернення: 27.09.2019).

REFERENCES:

1. Hromovi V. "Vykhovna robotata" ta radianskiy tip event-menedzhmentu. [Educational work" and the Soviet type of event management.] Osvitnia polityka: veb-sait. Available at: <http://education-ua.org/ru/articles/915-likvidovuem-marazmi-v-shkilnij-osviti-marazm-23-vikhovna-robotata-radyanskij-tip-event-menedzhmentu> (accessed 01.03.2017)
2. Hromovi V. Dyrektor shkoly v Ukraini: hospodarnyk chy lider zmin? [Headmaster in Ukraine: Businessperson or Leader of Change?]. Available at: <https://mrpl.city/blogs/view/direktor-shkoli-v-ukraini-gospodarnik-chi-lider> (accessed 27.03.2017).
3. Klimov Ye.O. (2004) Psykholohiia profesiinoho samovyznachennia [Psychology of professional self-determination]: navch. posibnyk dlia stud. vyshch. ped. navch. zakladiv. M.: Vydavnychiy tsentr "Akademiiia". 304 p.
4. Metody upravlinnia: sutnist, riznovydy, vzaiemozviazok funktsii ta metodiv. [Management methods: nature, varieties, interrelations of functions and methods] Osvita UA: veb-sait. Available at: <https://osvita.ua/vnz/reports/management/13806/> (accessed 05.10.2019).
5. Poniattia upravlinnia, derzhavnogo upravlinnia, politychnoho kerivnytstva [The concept of government, public administration, political leadership]. Studies.in.ua: veb-sait. Available at: <http://studies.in.ua/polit-men-shpora/2612-ponyattya-upravlnnya-derzhavnogo-upravlnnya-poltichnogo-kervnictva.html> (accessed 27.09.2019).